Autor Guste Santini
Petak, 15 Prosinac 2000 19:44

Ivu Jakovljevića ekonomisti smatraju ekonomistom a novinari novinarom. I jedni i drugi su u pravu. Ivo jakovljević godinama prati zbivanja u hrvatskoj privredi. Ne rijetko, njegova promišljanja idu neuporedivo dalje nego što je to uobičajeno u tisku koji traje tek jedan dan. Tako valja shvatiti njegov napis od četvrtka, 14. prosinca u "Novom listu". Što više on je vrlo precizan u izražaju kada kaže:
"I u jedanaestoj godini tranzicije od samoupravnog socijalizma prema tržišnoj privredi, i u petoj godini nakon završetka Domovinskog rata, Hrvatska donosi proračun izvan bilo kakva koncepta i strategije razvoja, ali i bez konsenzusa sindikata i poslodavaca."

Ovim napisom Ivo Jakovljević svrstava se u red hrvatsih ekonomista koji prilično turobno - i to po mojem mišljenju s pravom - gledaju na daljnju prodaju obiteljskog srebra. I kako ga ja shvaćam, nije problem u prodaji obiteljskog srebra; problem je u nedefiniranju funkcije cilja. Mi danas odista neznamo kamo idemo. Mi zapravo nigdje ne idemo; mi stalno tapkamo na mjestu pri čemu to tapkanje vlast identificira kao kretanje koje to odista nije. Koncentracija i centralizacija kapitala, da ponovimo starog Marxa kojeg se tako lako odričemo, nužnost je procesa globalizacije. Koncentracija i centralizacija kapitala svakim danom postaje sve vidljivija i sve prisutnija činjenica u našem životu. Ona se nezaustavljivo nastavlja ma koliko je god mi ignorirali.

Trenutno stanje u Hrvatskoj uglavnom se usmjeruje na daljnju prodaju obiteljskog srebra. Ja sam o tome nebrojno puta pisao - očito bezuspješno. I autora ovih redaka više nego raduje da i drugi ukazuju na tragičnost koju će izazvati daljnja prodaja obiteljskog srebra.

Da simplificiramo stvari. Jugoslavija je na kraju osamdesetih godina rješila svoje odnose sa inozemstvom tek kada je Hrvatska izmirala svoje dugove. Hrvatska je bila izvozna "lokomotiva" Jugoslavije. Konačno, Ante Marković je mogao provesti svoj program stabilizacije imajući u vdiu izvoznu orijentaciju Hrvatske i Slovenije. Danas je Hrvatska postala dužnička zemlja u kojoj izraz izvozna orijentacija je tek markentiški izraz vladajuće šestorke. To što je deficit tekuće bilance manji od prošlogodišenjeg valja zahvaliti rezultatima u turizmu koji su se, da budemo pošteni, pripremili, u, prošloj, 1999. godini. Ugodno je sebi pripisati pozitivne rezultate. Konačno to je uvriježena praksa na ovim prostorima.

Tekst gospodina Jakovljevića sasvim precizno definira bitne elemente koje nije moguće ignoririati u bilo kojoj i bilo kakvoj Koncepciji i strategiji razvoja. Radi se naprosto o korištenju postojećih resursa i primjerenoj politici države da se ti resursi učine maksimalno učinkoviti. Neke od uspješnih tvrtki poimence nabraja, koje mogu značajno dinamizirati privredni razvoj globalizirajući sebe. To su uspješne tvrtke koje već danas polučuju dobre rezultate. Na državi je da im svojom politikom pomogne. **Agrokor, Lura, Pliva, Podravka, Tvornica duhana Rovinj, Brodogradnja, …… Općenito proizvonja zdrave hrane sa zelene ili plave magistrale bitno će doprinijeti stabilizaciji proizvodnje čije su izvozne mogućnosti za naše kapacitete neograničene. I konačno turizam koji je temeljni kanal da Hrvatska uvijek može biti i jest izvozno orijentirana privreda ako rješi probleme turizma na primjeren, za hrvatske građane prihvatljiv način. To rasprodaja nije.**

Proračun je definiran rashodnom stranom i nije, stoga, po definiciji, stanbilizacijski, a kamo li razvojni, već je određen pravima koji su definirani izglasanim pravima u Saboru. Očito proračun nije niti socijalni niti razvojni. Proračun je naprosto izraz stanja u hrvatskom društvu. O proračunu je bilo potrebno misliti tokom godine a ne njegovim donošenjem. Donošenje proračuna je tek finalni dio priče i nikako ne može odgovoriti na pitanje o ekonomskim i socijalnim aspektima proračuna. Inače, da izbjegnemo zabunu valja istaći da donesen proračun od gotovo pedeset milijardi pretpostavlja prodaju obiteljskog srebra od 8.5 milijardi što znači da ćemo u 2001. godini živiti ponovno od prethodno stvorenog bogatstva. Ima li se u vidu od sviju priznata isuviše velika porezna presija, koja guši proizvodnju, tada nije teško ustanoviti da **dom aći GDP "trpi" proračun veličine od cca 37 milijardi kuna. To je stvarnost. I stoga nema dileme da proračun nije ni socijalni ni razvojni.**

Privid koji zamagljuje sliku je u slijedećem. **Prvo, valja podjeliti domaći proizvod sa brojem zaposlenih. Drugo, treba podjeliti raspoloživi proizvod sa brojem zaposlenih. Treće, kada oduzememo raspoloživi (koji je godinama veći) od domaćeg proizvoda per capita dobijemo razliku prividne učinkovitosti. To je cjela priča i to je nemoguće nastaviti u budućnost.** Razlog je jednostavan zaduženi smo iznad granice izdržljivosti (kamatna stopa na dug veća od stope rasta proizvodnje) a raspoloživo obiteljsko srebro koje bi vanjske kupce interesiralo već se je prilično smanjilo. Ostaje, istina bog, još prirodno bogatstvo ali vjerujem da se neće nitko usuditi dirnuti u tu supstancu kao što su otoci, rijeke i tome slično.

Novi Prijedlog zakona o HNB dio je iste priče. Stvara se klima kao da je ulazak Hrvatske u EU gotova stvar. Tome nije tako. Hrvatska je vrlo daleko Evropskoj uniji i nije vjerojatno da će u narednih deset godina postati punopravnom članicom. Ako je tome tako zašto se već danas HNB definira kao da je ulazak Hrvatske u EU gotova stvar. Ili, možda, je država digla roke od bankarskog sistema imajući u vidu da je bankarski sistem u vlasništvu inozemnih financijskih investitora. Po mome mišljenju to je kobna zabluda. Jednako je tako nužno tu grešku ispraviti što je moguće jedino formiranjem snažne nacioanlne poslovne banke. **Općetnito financijska industrija je nedjeljva od realnih tokova što se očito prešućuje.**

Očto se bavimo problemima case by case pri čemu ne vodim o računa o procesu reprodukcije. Odista je teško shvatljivo zašto se ne precizira "scenarij" svekolikog napretka hrvatske države. Kada se to definira moguće je derivirati sve i svaki zakonski propis. Ovako su nam zakoni "listopadni" i donose samo štetu. Od ove i ovakve politike nije moguće očekivati napredak. Što više lutanje povećava cijenu ulaska u EU iako, bar u Hrvaskoj, nije sporno da li treba - ili ne treba - izvršiti maksimalne napore kako bi se Hrvatska u najkaraćem vremenu globalizirala, pri čemu je EU zapravo nužno prvi korak.

Zaključno tržište jest najučinkovitiji model privređivanja. Međutim, tržište vodi optimalizaciji putem iteracija koje se dnevno događaju. To su istovremeno i nekontrolirani procesi. Konjukturni ciklusi izmjenjuju se kao i godišnja doba. Vjerojatno jedriti ljeti ili zimi nije isto. Jednako tako su problemi različiti u vrijeme poleta u odnosu na depresiju. Konačno more je savladano kada je pronađeno kormilo jer je to omogućilo putovanje uz vjetar što je prije bilo nezamislivo. Instrumentarij ekonomske politike omogućuje nam upravljanje. Zašto se mi toga odričemo?!